СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 212. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 13-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 212. Jersey City, N. J., Monday, September 13, 1937. THREE CENTS

УРЯД ПРИКАЗУЄ АРЕШТУВАТИ СТРАЙКАРІВ ЯК БУНТАРІВ

ВАШИНҐТОН. — Морська комісія приказала капітанові американського корабля „Альджик", що тепер знаходиться у порті Монтевідео, закути в кайдани як бунтарів усіх моряків, що не будуть сповняти його приказів, вийшовши на страйк для симпатії до страйкуючих корабельних вантажників в Уруґваю.

Уряд добачує в такому страйку удар проти держави.

ПАНІЧНИЙ ПРОДАЖ АКЦІЙ НА БІРЖІ.

НЮ ЙОРК. — На місцевій біржі видно було в пятницю гістеричну тенденцію продавати акції. Через це уділи й бонди впали в ціні так низько, як іще ніколи від 1933-го року. Подібний панічний продаж шерів, що проявився минулого вівтірка, приписували страхові нової війни в Европі.

ШІКАҐО БЕРЕТЬСЯ ДО БОРОТЬБИ З ПАРАЛІЖЕМ.

ШІКАҐО. — Через пошесть дитячого паралїжу в місті не відкрито міських шкіл для 450,000 дітей міста. Забороняючи відкрити школи, міський уряд здоровля доносить про дальші занедужання на параліж та про нові смерти від неї.

Ґазети й радіові стації беруться заступати дітям школу: ґазети будуть друкувати лекції, а вчителі будуть говорити на радіо.

ПАРАЛІЖ ШИРИТЬСЯ В КАНАДІ.

ВІНІПЕҐ (Манітоба).—Провінційний уряд здоровля подає, що в провінції начислено вже понад сто випадків занедужання на дитячий параліж. У Вініпеґу вмерли два хлопці, а третього хлопця врятовано „залізними легенями".

АРЕШТУЮТЬ БАТЬКА ЗА БЕЗПРАВНУ ЇЗДУ СИНА.

ҐРЕНД РЕПІДС (Мішіґен). — На приказ судді почав тут відсиджувати 30-денну кару вязниці Алберт Слеґтер, засуджений за те, що дозволив свому 17-літньому синові Джанові їхати своїм автом, давши йому передтим напитися пива.

ПРЕЗИДЕНТ ВЕЛИЧАЄ УМОВИХ ЛІКАРІВ ЗА НАЙКОРИСНІШУ ПРАЦЮ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — У своїй промові до дівчат, що кінчать школу для шпитальних доглядачок, президент Рузвелт назвав працю для охорони умового здоровля найважнішою суспільною службою в нинішніх часах.

ЗВИЧАЙНА ДОРОГА ПОДРУЖЖЯ АМЕРИКАНОК З ЕВРОПЕЙСЬКИМИ АРИСТОКРАТАМИ.

ШІКАҐО. — Бувша панна Мері Фарні внесла в місцевім стейтовім суді позов про розвід від барона Артура Берлінджієрі, з котрим вона одружилася щойно 6 тижнів тому. Позовниця каже, що барон вибив її, як іще вони були на пошлюбній подорожі. Барон, котрий тепер знаходиться у Лос Анджелесі, каже, що він не любив у своїй жінці того, що вона все водилася з одним із своїх перших чоловиків та хотіла все мешкати в іншім готелі, ніж мешкав барон. Він домагається судовою дорогою 100,000 долярів відшкодування.

ҐАЗЕТНІ СПОСТЕРІГАЧІ БАЧАТЬ ЗРІСТ ПОПУЛЯРНОСТИ МАГОНІЯ.

НЮ ЙОРК. — Репортери місцевих ґазет, що розслідують настрої серед виборців, кажуть, що сенатор Ковпленд видно тратить багато прихильників на користь Магонія. Сенатор Ковпленд каже, що проти нього ведеться скрита кампанія підшептів.

ПОСТУП ПРАЦЬ КОЛО СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — Комітет світової вистави в 1939-тім році дістав повідомлення від мароканського уряду, що цей уряд постановив видати півтора міліона франків за займлення відповідної площі й виставлення павільону на цій виставі. Уряд уже вислав свого представника до Америки, щоб він обговорив з виставовим комітетом умови найму.

СПЛЯЧКА ВБИВАЄ КОНІ.

ВАШИНҐТОН.—Ветеринарі департаменту рільництва доносять, що фармери західних стейтів мають великі втрати через недугу сплячки серед коней. Кажуть, що в самому тільки стейті Минесота згинули від сплячки 4,000 коней. Через цю недугу згинули в 1935-тім році 26,000 коней, а цьогорічні втрати можуть бути ще більші.

ВЕТЕРАНИ ВІЙНИ ВИСТУПАЮТЬ ПРОТИ „ЧУЖИНЕЦЬКОЇ ЛЬОЯЛЬНОСТИ".

ОВШЕН СИТІ (Ню Джерзі). — На конвенції Стейтового Американського Леґіону ухвалено резолюцію, котра взиває Американський Леґіон звертатися проти всяких організацій, товариств і підприємств, що пропагують серед іміґрантів у Злучених Державах вірність до чужинецьких урядів.

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКАРПАТТЯ.

Централя ужгородського товариства „Просвіта" ухвалила влаштувати в крайовій столиці Закарпаття, Ужгороді, в неділю, 26 вересня 1937 р., Український Національний Зїзд, що має бути могутньою манїфестацією сили українського Закарпаття. При цій нагоді відбудуться також в Ужгороді загальні збори централі товариства „Просвіта". Над орґанізацією зїзду вже працюють чотири комісії: орґанізаційна, культурна, фінансова й мешкацево-харчева.

ЩЕ ОДИН „НЕВОЗВРАЩЕНЕЦ".

Один із найвизначніших представників Комінтерну для „спеціяльних робіт" у західній Европі, В. Мінценберґ, викликаний Дмитровом до Москви, відмовився туди їхати й заявив, що остаточно пориває з Комінтерном. Мінценберґ має на руках дуже поважні суми грошей, виданих йому на роботу в Европі. Занепокоєна цим Москва вислала для переговорів із ним Вільгельма Піка, колишнього голову німецької секції Комінтерну. Мінценберґ заявив, що він готовий повернути гроші, але висунув як конечну умову, щоби большевики звільнили зпід арешту його приятеля, німецького комуніста Заверфельда. Мінценберґ має на меті виїхати назавжди до Америки.

СВІЖІ ПІДПАЛИ В ДУХОБОРСЬКІЙ КОЛЬОНІЇ.

У Ґренд Форкс, Б. К., згоріла залізнича стація Ґрейт Нордерн Рейлвей. Крім стації жертвою вогню впали там чотири стайні. Державна поліція є тої думки, що ті доми були умисно підпалені.

НОВІ МАТЕРІЯЛИ ПРО ШЕВЧЕНКА.

Більшість матеріялів свого часу передано з російських музеїв до музею-галерії Т. Шевченка в Харкові. Проте й досі в низці провінційних музеїв, а також у приватних руках знаходиться чимало цікавих матеріялів, що так чи інакше торкаються Шевченка. Отож, напр., у Свердловську у нащадків артиста - маляра Петровського зберіглася велика картина роботи Шевченка з молодечого часу його діяльности.

В Ленінґраді в архіві російського поета Плещеева виявлено листування Шевченка з цим поетом, а серед паперів відомого маляра К. Брюлова знайдено копії його листів до Шевченка. В одного з антикварів у Ленінґраді відшукано офорт Шевченка „Купальниця" з його автографом. Цей офорт подарував був Шевченко Брюлову. В астраханському музеї є кілька картин, що їх подарував був Шевченко Сапожнікову, на якого пароплаві вертався з заслання.

В Нижньому Новгороді виявлено цілу низку цікавих матеріялів про Шевченка — листи його до Лазаревської, першого його приятелів, щоденник Василя Лазаревського, а також два портрети Шевченкової роботи: один — олівцем, другий — акварелею.

ЗАГАДОЧНЕ 3-МІСЯЧНЕ ЗНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ.

До стації поліції в Гемден, Конетікот, прийшов у 4-ій годині над раном Филип Мек, 45-літній асекураційний агент, що пропадав десь без вісти три місяці. Мек виглядав страшно: з колишньої ваги 161 фунтів він має усього 100 фунтів. Не міг подати ніяких інформацій про те, де він пробував, поза те, що, мовляв, „я заблудив".

ЗАВЕДУТЬ ТАБОРИ ДЛЯ ПАРУБКІВ.

Шість департаментів уряду Онтеріо працюють над пляном заведення таборів праці і науки для безробітних юнаків. На покриття коштів цього роекту федеральний уряд уже давніше призначив $240,000 для Онтеріо. Від себе уряд Онтеріо доложив $240,000 і кошти адміністрації та господарки. Користати з тих фондів будуть не тільки хлопці, але й дівчата. Перших будуть учити гірництва, побережництва, лісоводства і т. п., а дівчат — домашньої господарки.

Для цієї цілі заведуть у ріжних частях провінції табори на зразок тих, що існують у Злучених Державах і в Німеччині. Молоді люди, що тепер з мусу лінюхують, або безцільно бурлакують по цілому краю, матимуть водночас дім, школу і роботу.

СІМДЕСЯТЬ МІЛІЯРДІВ ПАПІРОСОК РІЧНО.

Не всі знають, що Китай це найбільший консумент американського тютюну. Крім 50 міліонів циґар річно Китай привозить і 70 міліярдів папіросок! Хоч Китай має велитенське населення, то вже із ровищих чисел виходить, що що року на кожного китайця, китайку і дитину припадає пересічно яких 20 фабричних папіросок.

В 1931 році купив Китай за 15 і пів міліона золотих долярів американського тютюну. В 1930 році привезли до Китаю з Америки більше як 120 міліонів фунтів, а в 1931 році на 40 міліонів фунтів більше. Кожного наступного року консумція тютюну в Китаю зростає на яких 10 процентів. Так то модернізація Китаю бачимо і під тим оглядом курення. Коли в 1900 році викурили в Китаю лише 300 міліонів папіросок, то в 1910 році це число підскочило до 7 і пів міліярда, а 20 літ пізніше до — 70 міліярдів...

Із своєго тютюну в Китаю виробляють майже 60 процентів фабрики у Шанґгаю. В самім Шанґгаю є 60 китайських фабрик папіросок, із яких 50 місячно фабрикують більше як 10 міліонів папіросок, а 7 із них більше як 50 міліонів папіросок місячно.

ПЯЛИКА ПОБИЛА СУДДЮ Й ГРАЧІВ ПІДЧАС МЯЧЕВИХ ЗМАГАНЬ.

В Любачеві підчас мячевих змагань між спортовим клюбом „Польна" з Перемишля й місцевим „Стшельцем" публика побила суддю й гравців перемиського клюбу, бо суддя продовжив гру 8 хвилин, щоб перемиська дружина могла перемогти „Стшельця". Бійку ледви зліквідували.

ФАРМЕРИ В РОЗПУЦІ ЗА РОБІТНИКАМИ.

Цього року врожай в Онтеріо є такий обильний, якого вже віддавна не памятають. Часті дощі й одностайна погода зложились на найкращі жнива. Одначе клопіт є в тому, що забракло робітників зібрати цей урожай. Фармери з розпуки апелюють до уряду, а уряд до безробітних, але й це не помагає. Державним аґенціям посередництва праці в кооперації з бюрами допомоги вдалося примістити заледви 6,000 безробітних на фармах. Фармері платять найвищі платні, бо від 30 до 40 долярів місячно з удержанням. Коли показалося, що вже не стало досвідчених у фармерській роботі робітників, почали зголошуватися, за ким попало. Багато міст і містечок прямо силою наклонюють безробітних до праці на фармах, а ні, то відіймуть їм публичну допомогу.

СКОРОТИВ СОБІ ДОРОГУ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ.

Михайло Джумага з Вінніпеґу, 65-літній чоловік, мав увечір досить далеку дорогу до дому. Йому треба було вернутися з Паркдейл до Вінніпеґу 10 миль. Однакож він знав, що цею дорогою їздить багато автомобілів, а якийсь щедрий автомобіліст може над старим змилосердитись і підвезти його до дому. Джумага взявся спинювати автомобілі. Вийшов на дорогу, попробував спинити один автомобіль, але цей не спинився. Джумага й не спостерігся, як зайшов дорогу другому автомобілеві, що їхав зараз за першим. Цей таксамо запізно його спостеріг і вдарив старого так, що вбив на місці.

ҐЕНҐСТЕРА - МІЛІОНЕРА АРЕШТУВАЛИ.

З Карльсбаду повідомляють, що чехословацька поліція арештувала одного з найгрізніших американських ґенґстерів, на імя Ціпко, що замешкав в одному готелі під іменем Мансфельд. Цього ґенґстера шукала поліція Ню Йорку, Шікаґо, Лондону, Берліна, Відня й Буенос-Айреса. При арештованому знайшли 1,200,000 франків у ріжних валютах. Чехословацька поліція згодилася видати Ціпку австрійським судам. По присуді в Відні ґенґстера видадуть по черзі всім країнам, що його шукають.

МАТИ ВБИЛА ЦЕҐЛОЮ СИНА.

У Станиславові Анна Улинець, виведена лихою поведінкою свого сина, Володислава, з рівноваги, вхопила за цеґлу й кинула нею на хлопця так нещасливо, що хлопець, поцілений у голову — впав трупом.

ПОЇЗДИ З ОДНИМ ПАСАЖИРОМ.

Два надзвичайні поїзди, що прибули з Гдині до Варшави, везли по одному пасажирові.

ВОВКИ У ВИЛЕНЩИНІ.

У Бичкові, десенського повіту, з хліва К. Заблоцького вовки схопили 6 овець. Це незвичайно рідке явище в цій порі року.

МІЖНАРОДНЯ КОНФЕРЕНЦІЯ В НІОНІ

НІОН (Швайцарія). — Міжнародня конференція в Ніоні, в якій беруть участь представники девятьох держав з Анґлією і Францією на чолі, порішила поділити Середземне море на смуги і контролювати, щоби піратські, підводні лодки не розбивали торговельних і бойових кораблів. З огляду на провокаційний тон Советів Італія й Німеччина не взяли участи у цій конференції. Проте ця конференція назначила певну частину Середземного моря для контролі італійських кораблів. Делеґати ствердили, що по Середземнім морі буш ують тепер якісь підводні лодки, які не мають на собі знаків приналежности, а їх залоґа має неозначені уніформи. Ці підводні лодки розбивають чужі кораблі. Вони належать до одної держави, говорили представники, що її імя є в кожного на устах, але покищо по імені цеї держави не можна назвати. Представник Советів виголосив бомбастичну промову, в якій погрожував війною; але його промови серіозно не брали. Конференція продовжується далі.

ІТАЛІЯ ОСТЕРІГАЄ РОСІЮ.

РИМ. — Погрози советського представника Літвінова в Ніоні на адресу Італії знайшли відгук у Римі. З італійських офіційних кругів вийшла відповідь, що всяку провокацію з боку Советів і всяке зневаження італійського прапору Італія відіпре з найбільшою рішучістю. Італійські воєнні кораблі дістали приказ на найменшу провокацію советських кораблів відповідати гарматами.

КОНҐРЕС ҐІТЛЕРІВСЬКОЇ ПАРТІЇ В НІРЕМБЕРҐУ.

НІРЕМБЕРҐ. — Тут відбувся черговий конґрес ґітлерівської партії, на якій зібралося кількасот тисяч людей, у тому 140,000 більших і менших провідників ґітлерівського руху. Конґрес був дуже добре зорґанізований і під пропаґандним оглядом робив добре враження. На ньому перший раз були присутні представники майже всіх держав, з винятком Ватикану, Росії, Норвеґії і Параґваю. Ґітлер виголосив промову, в якій на адресу большевицької Росії висказав осторогу.

СОВЕТСЬКО-ЯПОНСЬКІ ТЕРТЯ.

ТОКІО. — Советські власти щораз більше провокують японців. Вони зловили кільканадцять японських рибацьких суден біля берегів Зеленого Клина під тим виправданням, що ці судна підійшли до берега ближче ніж вісім миль. Японський уряд твердить, що на основі японсько-советської угоди японські судна можуть ловити рибу, почавши три милі віддалення від берега. Совети це заперечують. Вони також арештували на північнім Сахаліні кількох японських урядовців, які працювали в японських концесіях.

ПАТРІОТИЗМ АНҐЛІЙСЬКИХ РОБІТНИКІВ.

НОРВИЧ (Анґлія). — На конґресі робітничих анґлійських юній у Норвичі дискутовано справу анґлійських зброєнь і звязаних з ними фінансових видатків. Хоч робітничі орґанізації є засадничо все проти мілітаризму і зброєнь, то проте представники анґлійських робітників, розуміючи тяжке положення свого краю, переважально голосували за зброєння й одобрювали його. Представники трьох і пів міліона робітників голосували за зброєння, а тільки представники четвертини міліона голосували проти.

НА КИТАЙСЬКОМУ ФРОНТІ.

ШАНҐАЙ. — Біля Шанґаю ведуться завзяті бої між японцями і китайцями. Ці бої покищо без висліду. В околицях Мачанґ, на південь від Тієнтсін, японські війська розпочали загальну офензиву на китайські лінії. Китайські лінії подаються взад. Американці, що перебувають на загроженій війною території масово втікають. Таких утікачів зібралося тепер біля сім тисяч.

СОВЕТИ ЗНОВ РОЗСТРІЛИЛИ ЧОТИРИ ОСОБИ В УКРАЇНІ.

КИЇВ. — Советські ґазети доносять, що в Україні знов розстріляно чотири особи, яким закидувано саботаж у ділянці хліборобства, себто, що вони навмисно дезорґанізували збір збіжжя. Большевицька „Правда" закидає приміеровї Таджікістану, що він покриває „троцькістичних шпиґунів".

ПОЛЯКИ БУДУЮТЬ У ВАРШАВІ ПІДЗЕМНУ ЗАЛІЗНИЦЮ.

ВАРШАВА. — Польська влада рішила вибудувати у Варшаві на зразок великих столиць підземну залізницю. Ця залізниця мала би довжину 20 кільометрів. Також влада хоче побудувати 25 кільометрів надземної залізниці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи”: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩО БУДЕ З НИМИ?

Від середини червня до середини серпня відправлено коло 335,000 робітників з робіт „Адміністрації Поступу Праць” („Доблю-Пі-Ей”), бо конґрес признав на цей рік на ціль допомогових праць лише суму півтора біліона долярів. Вже цей факт, що одна третина міліона працюючих людей утратила працю, показує на велику вагу цеї справи для громадянства.

Що сталося з цими відправленими людьми? Голова бюра Адміністрації Поступу Праць сподівається, що їх приняли назад на роботу приватні промисли. Одначе цей високий урядовець не має ніяких реальних основ на такі сподівання. Всякий знає, що між цими людьми є багато людей у такім віці, що їх приватні підприємства до роботи назад не візьмуть. Отже треба ще раз питатися: Що сталося з цими відправленими? Чи справді вони дістали працю? Чи може звернулися до місцевих публичних і приватних бюр допомоги? Чи може їм приходиться проживати без праці й без допомоги? Ніхто цього про них усіх не знає, бо громадянство й уряд не подбали за те, щоб це знати.

Що з ними сталося, можемо лише догадуватися. Деякі натяки дає нам конференція посадників міст, що недавно відбулася в Клівленді й Коломбосі, в стейті Огайо, на котрій посадники говорили, що 75% (себто три четвертині) відправлених з допомогових робіт робітників зверталися по допомогу до міських урядів, які звичайно цеї допомоги дати не можуть.

З таких фактів можемо знати згори, що відправлення з допомогових робіт відбилося відразу на рівні життя великої маси родин. Сотки тисяч робітничих родин мусять обходитися без річей, без яких людині тяжко обійтися. Не казати вже й за те, що це відбивається передівсім на культурних вимогах. Приходили навіть до нашої орґанізації студенти, що не можуть діставати дальшої піддержки від своєї родини в студіях, бо батьки втратили роботи, які мали при „Доблю-Пі-Ей”.

Відправлення цих робітників з допомогових робіт показується в повнім світлі ще краще тепер, коли проголошено звіти з того, на що вживається таких допомогових робітників. Отже показується, що вони поправляли парки, забавові площі, валили старі небезпечні доми-рудери, поширяли бібліотеки, давали ріжні виховні програми, нищили комарів і робили інші роботи, потрібні для здоровля й культури.

Вину за зменшення видатків на такі потрібні й корисні річи поносять у першу чергу конґрес і уряд, у другу чергу ці назадницькі круги, котрі заставили конґрес і уряд обмежувати допомогові роботи, бо для них приватні зиски важніші, ніж існування тисяч робітників. У цю саме хвилю громадянство є просто безсильне зарадити цій помилці конґресу й уряду, але чейже це лихо не пропаде безкорисно. Чейже громадянство витягне з нього відповідну лекцію, і, як прийде нова сесія конґресу, воно натисне на уряд і конґрес направити свої помилки, якщо цього ще буде треба.

МІЖНАРОДНЄ СТАНОВИЩЕ

Ще не замовкли гармати на крайньому заході Европи, в Еспанії, як уже почали гуркотіти гармати на Далекому Сході Азії. І тим не менше державні діячі продовжують говорити про **мир,** продовжують працювати над утриманням миру і навіть запевняти, що саме тепер, коли чути гуркіт із заходу й сходу, справа миру посувається значно наперед. Отже треба відразу пояснити, що коли говориться про „мир”, то мається на увазі тільки мир між **великими** державами, бо тільки нарушення **такого миру** привелоб до загальної й жахливої війни.

Довший час большевики, а за ними й їхні французькі підголоски твердили, що в сучасних обставинах міжнародного життя війна в якомунебудь місці земної кулі мала би привести автоматично до загальної світової війни. Ціль такої пропаґанди ясна: большевики боялись нападу на неї Німеччини, яка домагалася „вільних рук” на сході Европи, і своєю пропаґандою дійсно осягли те, що чимало людей таки повірили в большевицькі твердження і з усією силою повстали проти того, щоб дати Німеччині можливість порядкувати на свій спосіб справи европейського сходу. Тимчасом війна в Еспанії, що, як кожний уже знає, ніколи не була тільки внутрішньою еспанською війною, тягнеться вже більше року, але поза кордони Еспанії ще не вийшла і саме тепер зростають надії, що й не вийде. Дарма, що большевицькі провокатори для ствердження правдивости своїх тез і для порятування своїх еспанських товаришів кілька разів уже намагалися кинути між Італію й Німеччину з одного боку, і Францію з Анґлією з другого боку, яблоко сварки. Чого тільки вони в цій справі не робили: атакували французькі літаки і намагалися довести, що напад робили італійські летуни з оточення ґенерала Франка. Атакували німецькі й італійські кораблі, і навіть не крилися з тим, що атаки походили з червоної Валенсії, — в надії, що коли прийдуть відповідні репресії, то Франція, а особливо Анґлія, зацікавлені в тому, щоб чужинецькі впливи в Еспанії не набирали занадто виключного характеру, увяжуться зі свого боку, щоб зрівноважити акцію фашистівських держав. Нападали навіть на невтральні кораблі, навіть на анґлійські кораблі, щоб тільки вивести великі держави з позиції спокійного спостерігання. Але все намарно! Велика кампанія, що її повів московський представник у лондонському Комітеті Невтручання за втримання поділу між державами, що з одного боку визнавали уряд Франка, і державами, що його не визнали, також завдяки дуже зручній акції італійського посла Ґрандія, цілковито скрахувала, і то в такій мірі, що Анґлія не тільки не підтримала московських тез, як досі робила, але цілком їх заперечила і почала недвозначно наближатись до Італії.

Це анґлійсько-італійське наближення дає привід европейським політикам говорити про зростаючі шанси миру. І дійсно, якщо світовому мирові загрожувала яка небезпека, то ця небезпека походила головним чином з того напруження, що виникло між Італією й Анґлією з часів італійсько-етіопської війни. Аджеж Анґлія почула себе найбільш загроженою з боку новонародженої кольоніяльної імперії; аджеж Анґлія заініціювала і перевела бльок Італії з боку 52 держав, бльок, що закінчився величезною моральною перемогою Італії тільки завдяки незвичайній національній солідарности цілого її населення та несподіваній швидкості розвитку военних подій. Від того часу большевики не переставали підливати оливи на вогонь пристрасних італійських дискусій, що заволоділи анґлійською пресою. Московські большевики були завжди великими майстрами пропаґандної брехні і тут вони докладали всіх засобів, щоб оббріхувати Італію в очах анґлійської, а за нею й світової громадянської опінії. Але поволі правда всеж виходила наверх. Виходила правда наверх, що італійський імперіялізм це тільки лялька в порівнянні з московським большевицьким імперіялізмом; італійські „жорстокості” в Етіопії ніщо в порівнянні з жорстокостями москалів у підбитих країнах східньої Европи й Еспанії, та навіть і самої Московщини. Італійська небезпека для анґлійських сполучень з її кольоніями не може бути навіть порівнювана з такою небезпекою, що її представляє московська пропаґанда для самого існування анґлійських кольоній і т. д. і т. д.

Італійський уряд ніколи не переставав твердити, що хоча готовий кожної хвилини відбивати напади якоїнебудь держави чи коаліції держав, він ніколи не думав сам загрожувати анґлійським сполученням, що йдуть через Середземне море. Він мусів тільки забезпечити можливість розвитку жити свому народові, що не знаходив більше місця на власній території, шляхом здобуття величезних просторів Африки, що лежали облогом у номінальному посіданні варварського населення. Він постійно твердив, що хоча й готовий звести війну з Анґлією, він уважає проте, що така війна булаб тільки плодом непорозуміння та траґедією для цілої европейської цивілізації. В останній своїй промові в Палермі, в Сицилії, виголошеній 22. серпня після імпозантних військових маневрів і не менш імпозантного й вражального триюмфального походу через цілу Сицилію, дуче знову повторив: „Коли я передумую останнє дворіччя наших відносин з Лондоном, то приходжу до висновку, що по суті між нами було глибоке незрозуміння. Громадянська думка залишалася занадто позаду. Про Італію думалося тільки як про мальовничу країну, з отією мальовничістю, що я її не зношу”. До цієї „мальовничости” належали колись бруд і антиґіґієнічість помешкань, білизна, розвішена по вулицях на дротах, простягнених з вікна до вікна; спів серенад по ночах і гра на мандолінах; макароні і лядзароні; неробство і прохацтво, як наслідок „дольче фар нієнте” (солодко нічого не робити) і т. д. Замісць отієї „мальовничої” країни Мусоліні витворив нову Італію, працьовиту, гордовиту, перейняту ідеалами цілком нового соціяльного споживання. І час уже Анґлії звернути увагу й порахуватися з цією новою Італією, як новою **дійсністю.**

В дальшій своїй промові Мусоліні зазначив іще три „дійсности”, чи „факти”, що з ними Анґлія в свойому наближенні до Італії мусить рахуватися, щоб не було дальших непорозумінь: з фактом існування Італійської Імперії, якої границі збігаються з границями анґлійської кольоніяльної імперії; з існуванням осі Рим—Берлін, що в ніякому разі не може бути порушена, бо „не можна прийти до Риму, залишаючи на боці Берлін, чи проти Берліна, і не можна прийти до Берліна, залишаючи на боці Рим, чи проти Риму”; між цими двома режімами існує **чинна** солідарність: і ви мене розумієте, що означає цей мій вираз — **чинна солідарність”** І тут прийшло до третього факту: „Ми не можемо стерпіти большевизму, чи чогось подібного, на Середземному морі”.

Якщо Анґлія прийме на увагу ці три „факти”, Італія буде рада „дати свою співпрацю для розвязання всіх европейських проблем”.

Від часу проголошення цеї промови, що тут в Італії вважається історичною, пройшло вже три дні. За той час світова преса мала час зареаґувати й заняти відповідні позиції. Нема чого й казати, що німецька преса ентузіястично плеще в долоні: недурно хтось уперто поширював чутки, що анґлійсько-італійське зближення означає німецько - італійське охолодження: промова Мусолінія поклала кінець цим чуткам у найбільш катеґоричний спосіб. Французька преса, як преса країни, де урядують чинники, що, як висловився Мусоліні, „вже пятнацять років з постійністю, гідною кращої справи, чекають з дня на день завалення фашистівського режіму”, і що в досить недвозначний спосіб звязалися з Москвою і Валенсією, висловлюється далеко більш стримано; але — і це цікаве — в більшості намагається вияснити, що становище французького уряду не відбиває дійсного настрою Франції, яка всеж симпатизує з Італією. Але, що найважніше, промова Мусолінія знайшла дуже прихильні відгуки в анґлійській пресі. Можна вважати, що остання промова Мусолінія розвіяла решту хмар на обрію італійсько - анґлійських відносин і що в скорому часі ми стоятимемо перед фазою активного італійсько - анґлійського співробітництва в справі відбудування бльоку чотирьох великих еврпейських держав (давній проект Мусолінія так званого „Пакту Чотирьох”) проти Москви. Трудно передбачити, чи до завязання такого „пакту” в дійсності прийде. Москва зробить усе можливе, щоб до нього не допустити, і поки в Франції існує уряд народнього фронту, до нього дійсно не може прийти; але і в самій Франції зарисовується все сильніше незадоволення з політики свого уряду і особливо з впливів Москви. Людовий фронт не вічний. Та в усякому разі мусимо вже тепер зареєструвати італійсько - анґлійське зближення як **величезну дипльоматичну поразку Москви,** поразку, що зчасом може дати для неї впрост катастрофальні наслідки.

Евген Онацький, Рим.

ЕСПАНСЬКІ ПРИРОДНІ БАГАТСТВА І ПОЛІТИКА ВЕЛИКОДЕРЖАВ

Країна Дона Кіхота і Санча Панси, країна сухих гір і палючих вітрів з Африки, що роблять середню частину Еспанії непридатною до культурного сільського господарства: така Еспанія. Але ця країна має в своїх підземних сховищах великі природні багатства. Копальні еспанськго срібла відомі від давніх часів. За них колись вели тяжку боротьбу стародавні римляни з картаґінцями. Ще перед світовою війною йшла уперта боротьба між анґлійським та німецьким капіталом за еспанські копальні залізної руди, мідяної руди, олова і цинку. Після війни перевагу Еспанії мав анґлійський капітал, але до Еспанії почали заходити нові небезпечні конкуренти — італійці. Також Німеччина знов згадала за Еспанію, як джерело сирівців для німецької промисловости. Особливо еспанські поклади живого срібла, (ртуть) притягають увагу великодержав. Еспанія має більше, як 75% світової скількости живого срібла, що вживається при виробі вибухових матеріялів. Той, хто запанує над еспанським живим сріблом, може диктувати свою волю багатьом державам світу.

Поки в Еспанії було спокійно, анґлійський капітал міг не боятися німецької та італійської конкуренції. Але в Еспанії сталася революція, проголошено республіку. В еспанськім народі зустрінуто дуже прихильно думку про націоналізацію підземних багатств країни. Це мусіло затрівожити анґлійських капіталістів.

Але чим далі треває війна в Еспанії, тим більшого впливу на еспанських повстанців набирають Гітлер і Мусоліні. Коли Франко взяв Сантандер, то це зроблено руками італійських вояків. Мусоліні й Франко обмінялися телеґрамами, в яких зазначили своє побратимство „в боротьбі за цивілізацію”. Гітлер також посилає своїх людей в Еспанію і заявляє, що Німеччину інтересує в Еспанії головно баскійська залізна руда. Ці обставини все більше занепокоюють анґлійських акціонерів еспанських промислових підприємств. Вони бачать, що Франко став у занадто велику залежність, від Німеччини та Італії і що коли переможе, то не буде всилі додержати обіцянок, даних анґлійцям. Тому лондонський купецький і промисловий світ втрачає довіря до Франка і шукає інших шляхів для забезпечення своїх інтересів в Еспанії. На цю обставину треба звернути увагу. Кожний анґлійський уряд мусить прислухатися до голосу лондонського „Сити”, особливож у міжнародній політиці. Якщо Франко не знайде способу задоволити анґлійських капіталістів, то викличе проти себе могутнього ворога, який тепер чи пізніше дуже пімститься.

Положення Еспанії трохи нагадує ситуацію в **Україні** в 1918—1920 р. Тоді також одні „боронили цивілізацію” перед большевицьким варварством, а в дійсності думали про бориславську нафту та про донецький вугіль і залізну руду в Кривім Розі (Денікін, піддержуваний Анґлією та Францією і Польщею). Російські большевики йшли „визволяти Україну”, але думали тільки про українську пшеницю й цукор. Виходить, що багатство країни не завжди корисне для її мешканців...

Х. Н.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Евген Гельтай.

ПОЗИЧАЛЬНЯ

Було це в 90-тих роках. Я мешкав на Совиній вулиці, у фантастичної господині. Вона звалась Брінкаля і жила з того, що віднаймала одну кімнату із свого мешкання солідним, точним панам. У 90-тих роках я був таким паном.

Двері від моєї кімнати мали ту незвичайну (як для дверей) прикмету, що не можна було їх ні відчиняти ні зачиняти. Отже вони стояли вільні вдень і вночі. На щастя, я не потребував боятися злодіїв, бо не мав у себе дорогоцінностей, — усі вони лежали у заставничім заведенні. Моє майно складалось із шафи, повної книжок, і ґітари.

Господиня моя була незвичайна особа, і я теж не був собі звичайним чоловягою. Я приходив додому звичайно досвіта і спав до третьої пополудні. Від третьої пополудні до 4-тої вранці моя кімната була вільна.

Я знав добре, що моя господиня користала тоді з моєї кімнати, переглядаючи все моє добро. Якусь частину моїх ковнірців носив її синок, на моїй ґітарі вчилася грати її донька. Навіть мою сливовицю розпустила вона водою, щоб я не помітив зменшеної скількости алькоголю. Зрештою це була чесна, хоч і незвичайна — як я вже раз сказав — жінка.

Та це мені було байдуже. Що там значить кілька ковнірків для людини, коли вона — молода і так не має грошей? Я жив собі безжурно і думав, що так буде вічно. Я навіть не давав пізнати по собі, що помічаю безцеремонність пані Брінкалі. Я звертався до неї завсіди з пошаною, а вона поводилася зі мною теж по лицарськи.

Та тоді трапилося, що я закохався. Коли думаю нині про цей епізод з мого життя, сам усміхаюсь. Я — Валентин Кобич, нині поважний громадянин, бігав тоді як цуцик.

Я побачив „її” вперше на Совиній вулиці пів до 4-тої пополудні. Під пахою несла якісь книжки з жовтими числами. Імовірно йшла до випозичальні. Під великим капелюхом виглядала чудово. Коли я глянув на неї, вона трохи почервоніла і втекла, як перелякана серна.

Коли я здоганяв її, вже тоді почував, що зможу її любити.

На другий день я зустрів її знову, і на третій. На четвертий це вже була знайомість — бо вона всміхнулась до мене. На пятий я вклонився їй, а вона відклонилась. На шостий день я промовив до неї перші слова... Може хто інший був би це зробив скоріше, але ніхто не зробив би цього з глибшим почуванням.

Я представився, а моя знайома сказала охриплим голосом, що симпатизує зі мною і зветься Вільгельміна. Я був щасливий і почав її провожати. Вона прохала вибачення, що не може довше йти зі мною, бо йде до випозичальні відміняти книжки. Я не був влізливий і попрощався. На другий день у годині 3-тій я вийшов їй назустріч. Ми дійшли до Совиної вулиці і тут я дискретно з нею розстався.

Так це тягнулось два тижні.

Наша любов була велика. Я придумував над тим, якби мати нагоду довше з нею розмовляти, але вона все говорила, що зустрічі на вулиці небезпечні і невигідні. Вона дозволяла мені проводити себе щораз дальше, але недалеко перед домом позичальні завсіди покидала мене.

Одного дня я ствердив дуже здивований, що вона йде до позичальні саме в мому домі. Де ця таємна позичальня могла бути? Замісць попрощатись перед воротами, я пішов за нею на сходи.

— Але тільки до дверей! — настоювала Вільгельміна.

— Добре, до дверей!

І за хвилину я стояв перед позичальнею — перед дверима моєї кімнати. На них висів надпис:

БІБЛІОТЕКА - ПОЗИЧАЛЬНЯ
відчинена від 4—6 попол.

Скажений, я сперся об стіну. Мій „ідеал” увійшов до бібліотеки. Я за нею навшпиньках.

Те, що я побачив, було найстрашнішим видовищем мого життя. Моя господиня Брінкаля сиділа при мому столі в окулярах і переглядала якусь велику книжку. Моя шафа з книжками стояла відчинена і на кожній книжці була жовта наліпка з числом. Отже це моя шафа, якої я не відчиняв від року, була позичальнею! Моя господиня жила з неї.

Коли я ввійшов, крикнули дві особи нараз: мій ідеал і моя господиня:

— Як ви смієте сюди йти за мною?

— Вибачте, але чейже до своєї кімнати мені вільно...

— До вашої кімнати?... — спитав здивований мій ідеал — і поглянув на мою господиню, що благальним голосом сказала до мене:

— Вибачте мені, але...

Вільгельміна не розуміла мого страшного погляду. Я обізвався до пані Брінкалі:

— Ви знаєте, що я покірний і чемний, як...

— Не говоріть, не говоріть! я вам вірю!

— Що це все значить? — питався мій ідеал.

— Це значить, що ця пані без мого відома зробила собі з моєї бібліотеки у моїй кімнаті позичальню!

Мій ідеал присів на кріслі блідий.

— Боже мій! Отже я вже місяць ходжу до кавалерської кімнати!

Моя господиня, як досвідчена особа, зрозуміла відразу, що вона тут непотрібна і вийшла.

Я звернувся до своєї знайомої з легком докором:

— Бачите, то ви не хотіли мене відвідати, як я запрошував вас до себе, а самі ходили до моєї кімнати вже цілий місяць! Чи ви вже тут залишитеся?

— Що ви собі гадаєте? У позичальні?!

Але таки залишилась і ми розмовляли довго та сердечно. Коли ми виходили з кімнати, на дверях висів уже інший напис:

З причини смерти зачинена!

Видко моя господиня була приготована на все найгірше. Вона чекала, коли мій ідеал відійде. Підійшла до мене і примирливим голосом сказала:

— Тепер уже не будете на мене нарікати, що я позичаю ваші книжки!

Так, так, моя господиня була фантастична особа, незвичайна. Я зрештою сказав це вже раз.

Перекл. **а. б.**

— Що чувати, пане Галузка, як вам живеться?

— Живу як той міль.

— Що то значить?

— Їм моє останнє пальто...

Поправився.

— Я чула, що ви вчора говорили, що мій чоловік тамтого тижня вийшов із арешту! Чи відкличете це негайно?

— Або він іще сидить в арешті?!

Двозначно.

— А чи будеш мене кохати й тоді, як я буду старша і поганіша?

— Алеж дорогенька, старша можеш бути, одначе поганіша — ні!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ГАЛАСЛИВА РЕКЛЯМА ПІД ПРИТОКОЮ ПАТРІОТИЗМУ.

Перечитуючи усі ті ріжнородні оголошення про так звані „Українські Дні", пікніки чи фестини, питаюся себе: чи не забагато в них дешевої реклями, якою під покришкою загальнo-народньої справи прикривається чисто наскрізь льокальні ціли.

Ніхто не може брати за зле, коли в тій чи іншій місцевості гурток наших громадян влаштовує в користь своєї громади, кружка, товариства чи парохії якусь літню прогульку, а для ширшого розголосу назве цю імпрезу „фестином" чи „пікніком". Ніхто не може критикувати за це і нашого часопису, що містить на своїх сторінках такі оголошення, навіть тоді, коли на оголошеннях стоїть, що ті наші фестини зачинаються „польовою Службою Божою", а кінчаються „гуляночками й танцями". Бож ґазета мусить дбати і про бизнес, а крім того вона не все має спромогу переконатися, як властиво стоять справи там на місці. І я хочу бути вибачливим. Та годі стерпіти, коли в тій чи іншій місцевості влаштовують властиво фестини, а називають їх „Українськими Народніми Днями". Це — перебільшення. Такі річи не повинні бути толеровані, бо таким чином самі себе зневажаємо й даємо доказ, що не розуміємо ні цілі ні ваги правдивих „Українських Днів".

Для характеристики наведу в скороченні тільки один приклад такої реклями, в якій шастається немилосерно нашими найсвятішими почуваннями:

„Український Народе!" — говорить одно таке оголошення — „Брати і Сестри тих, котрі вже *дали* в жертву, що *мали найдорожче*, а саме своє життя для неньки України за її честь і волю...

„Згуртовані в товариствах, сестрицтвах, горожанських клюбах і в клюбах танцюристів, члени вибрали комітет та поручили йому виконати патріотичне діло, показати перед світом, хто ми є, та в той спосіб нашу українську честь оборонити...

„Коли вам дорога Україна, то покажіть своєю присутністю на пікніку, що ви її любите та дорожите нею понад усе в світі...

„Приходіть на це велике торжество, бо це День усього українського народу у вутлевім заглибленні...

„Програма Дня дуже багата: бесідники чужі і свої. Буде бейзбол ґейм, співи, перегони, любовна почта і багато інших несподіванок. Дохід буде розділений на ріжні українські інституції, як Просвіта, Рідна Школа, визвольна боротьба і т. д.".

До цього додамо, що по відбутті таких „величавих Українських Днів" дуже часто не можна дочекатися, щоб ті гроші були дійсно вислані на оголошену ціль. Комітетові часто забувають про „неньку Україну", і про тих, що „впали жертвою", і про тих, над якими дійсно поскрипують зловіщо ляцькі шибениці та які конають на московських засланнях. А часто нема що посилати, бо ті „величаві Дні" стягають усього по кількасот людей, бо того роду „Українські Дні" зачинають буденніти.

Михайло Беля,
Асторія, Л. Ай.

ВРАЖІННЯ З РІДНИХ ЗЕМЕЛЬ.

Майже в кожному числі „Свободи" можна подибати якийсь голос про рідний край, про рідні гнізда, з яких ми вилетіли, шукаючи щастя в чужих краях. Згадується про рідну землю, що тече медом і молоком, на якій для нас не було місця, бо її наче павуки опанували чужинці.

В тих дописах описується чорними красками те, що діється на наших землях. Аж серце здрігається, читаючи ці описи. Неодному здається, що це видумка, або може лише частина з того правдива. Ні. Я переконувався, що всі ці дописи правдиві. Можна навіть сказати, що вони не зовсім вичерпують те, що роблять наїзники з українським народом.

Українці під польським пануванням перестрашені мов за татарських часів, коли то татари наїжджали на наші села і грабили та мордували людей. Нині подібне робить польська поліція, яка наїздить на українські читальні й інші орґанізації, а навіть наїздить на приватні помешкання, робить труси, нищить господарське майно, побиває тяжко людей, а далі забирає їх та саджає по тюрмах.

Також тяжка матеріяльна нужда запанувала серед наших людей. Люди мало мають землі, бо на українські землі спроваджують польських кольоністів, а наші люди не мають що їсти і просто заморюють себе голодом. Не вільно бідному селянинові мати запальнички, що то викрешує вогонь, а то тому, щоб він купував сірники; а сірники є державний польський монополь. Отже треба спомагати державний монополь. Селянин мусить давати одно яйце за десять сірничків. Очевидно, він потім хоче їх як слід використати, тому розтинає їх на чотири частини, щоб одним сірничком можна було чотири рази засвітити.

В 8-мій годині вечором по деяких селах не вільно хлопцям бути в читальні, в кооперативі, а навіть збиратись на вулиці, бо поліція зараз ходить і розганяє. Побиття людей поліцією трапляється дуже часто.

Тепер польська поліція витрачує багато грошей на те, щоб серед сільської молоді знайти собі платних провокаторів і донощиків. Та хоч яка нужда серед селянської молоді, то дуже рідко трапляються випадки донощицтва. Наші люди нині то вже не ті, що колись були. То свідомий нарід з найціональною честю і характером. Все, що живе, від дітей до старців, належить до читальні, або до якоїсь іншої української інституції. Українці шляхом самоосвіти більше вчаться ніж поляки у своїх державних школах.

Тому ми, українці в Америці, повинні їм усяким способом помогти. Ті люди, що тяжко борються за своє краще завтра, все варт того, щоб їм помогти. Зближається вже момент, що Україна воскресне знов, а ми всі звідси будемо мати ту особисту приємність, що помагали, чим могли, її воскресенню.

Антін Дідуник,
Сиракюз, Н. Й.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 367, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться у вівторок, 14-го вересня, в годині 7-мій вечером, в гали парохіяльній, 303 Гудсон Евеню. Кожний член має явитися на тих зборах, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючі члени, наколи не вирівнають своїх залеглостей, будуть суспендовані. — Микитинський, предс.; Антонів, секретар.

ПОДЯКА.

Ми нижче підписані складаємо сердечну подяку всім тим, котрі причинилися до цього, щоб нас розрадити в нашім смутку з причини смерти нашого мужа і батька, Покійного Семена Рутецького, члена Тов. „Мир", від. 324 У. Н. Союзу в Філядельфії, Па.

Дякуємо Товариству „Мир" за участь в похороні, Товариству Укр. Ам. Горожан і пану Романові Слободянові за його щиру промову.

Рівнож дякую головним урядникам У. Н. Союзу, за скоре виплачення посмертного. (Огол.)

Вікторія Рутецька, жена;
Михайло і Володимир, діти.

КИТАЙСЬКА МЕДИЦИНА

Винаходи, від яких починалася нова доба в Европі, були нераз значно вчасніше відомі в Китаю, як нпр. охоронне щіплення віспи. Що причиною сверблячки (короcти) є галапас, знали також китайські лікарі значно вчасніше, ніж европейські.

Першу лікарську книжку, щось у роді зільника, написав цісар Шін-Нунь, який володів у третьому тисячлітті перед Христом. Він досліджував вплив усіх лікувальних ростин своєї великої держави. Переказ каже, що він мав таку тонесеньку жолудкову стіну, що міг знати, що в жолудку діється і сам на собі переводив багато досвідів.

У китайській медицині нема згадки про анатомію. Перешкодою для розвитку анатомії є релігійні вірування китайців. Китайці вірять, що не може получитися з предками на тому світі той, хто не має цілого тіла. Тому крояння трупа вважають найбільшим злочином, а навіть коли хтось дає себе оперувати, то відрізані частини тіла переховує, а як помре, хоронять цю частину разом із померлим у гробі.

Недугу найлекше пізнати з вигляду лиця та язика. Китайці вміють дуже добре лікувати скаженину. Сифіліс лікують віддавна ртутею так, що наповнюють паперову туткy цинобром (сірчаном ртуті), встромлюють її у ніс хорому і запалюють. Так хорий віддихає парою ртути.

Лікують припіканням і т. зв. акупунктурою. Припікання відбувається так, що на тіло кладуть кульки з пального матеріялу (напоєні бавовняним олієм і сіркою), потім їх запалюють.

Акупунктура це китайський винахід, а відбувається так, що вбивають, а радше вкручують у тіло сталеві, срібні або золоті голки, довгі 5 до 20 цм. глибоко 3 цм. Китайські лікарі впевняють, що акупунктура помагає дуже при ревматичних і невральґічних болях. Місць таких на шкірі є 386, яких китайські лікарі мусять добре вивчитися. Таке лікування спричинює великий біль, одначе китайські пацієнти переносять його терпеливо.

Китайці вживають віддавна в ріжних недугах сухих баньок, одначе не скляних, лише мідяних, крім того лікують масажем, руханкою, купелями, вкінці суґестією віри в надприродні сили.

Китайська хірургія зовсім не розвинулася. Хірурґічні інструменти це незугарне знаряддя. Зате прославилася в Китаю неґативна хірургія, яка спричинює каліцтво. Відомий є звичай у китайців, що жінки мають мати малі ноги, тому носять малі черевики, які обезображують ноги й перемінюють їх у каліки.

Акушерством здавендавна займаються звичайні баби.

Зуби вириває китайський дентист пальцями. Кандидат на дентиста відбуває насамперед практику у теслі, який йому дає дошку з повбиваними кілками, подібними до зубів у щоці. Ті дерев'яні зуби кандидат учиться виривати.

У Китаю доволі вчасно розвинулася судова медицина. Основується вона на китайському законі, виданому ще в 1248 році після Христа, отже в часах, коли в Европі щось таке нікому й не снилося. Коли причина смерти є сумнівна, то згідно з цим законом обовязують судові оглядини трупа, лише секція не відбувається.

Китайська медицина в усіх подробицях іще невідома. Китайці вживають дуже багато ліків із ростинного світу. Цих ростин в інших краях переважно не вживають як лікарства.

Малий Юрчик відвідав із мамою зоольоґічний город.

— Юрчику, чи хотів би ти так гарно співати, як цей птах? — питається мама.

— Я, мамцю, волів би випускати воду носом так, як цей слон.

З ДНЯ

ТАКА ВЖЕ МОСКОВСЬКА ВДАЧА.

Цими днями світова преса принесла вістку, що большевики на передодні конференції в Ніон, у якій то конференції представники держав мають розслідити та ствердити, чиї підводні лодки нападають та розбивають кораблі, назвали італійців „морськими піратами" та приписали їм заздалегідь усю вину за ті напади.

Цим учинком Совети викликали в міжнародній політиці велике збентеження і ще більше напруження. Бо зпочатку Італія сама була склонна брати участь у цій конференції. Але коли Совети, не чекаючи висліду, аж цю справу розглянуть знавці, й передискутувавши її, дадуть усім сторонам можність оправдатися з закидів, уже наперед назвали Італію „розбишацькою державою", — то італійці, зовсім зрозуміло, образились і відмовилися брати участь у цій конференції. За ними те саме зробила Німеччина.

Що большевики все так поступають, себто наперед осуджують, а щойно потім „розбирають" справу, це нам усім добре відоме і воно вже нас не дивує. Кажуть, що вони навіть вісьмох своїх ґенералів, з маршалом Тухачевським на чолі, наперед розстрілили, а щойно потім над їх трупами робили суд, розбирали справу, чи вони винуваті, чи ні, і засудили їх на смерть.

В культурних краях судівництво стоїть на становищі, що краще, щоб 99 винуватих людей утекли від кари, ніж має одна невинна людина втратити життя. В большевії навпаки: краще, щоб 99 невинуватих сконало, ніж має один їх противник утекти від кари.

ПОРІВНЮЄ СТАЛІНА ДО ГІТЛЕРА.

„Правда" з 8 серпня у своїй редакційній статті жаліється, що навіть Франція, її близька союзниця, взяла советській владі за зле, що вона розстрілила своїх багатьох чільних провідників, а передівсім своїх вісьмох ґенералів. Франція думає, що через це Совети стали в нутрі слабі і що тому з военного боку на них тепер не можна багато покладатися.

„Правда" запевняє, що ці розстріли зовсім не є доказами слабости Советів, тільки їх сили.

Кореспондент „Ню Йорк Таймсу", Реджіналд Дені, погоджується з тим поглядом і порівнює большевицькі розстріли до гітлерівської „чистки" в 1934 році, в якій також кільканацять найчільніших провідників гітлерівського руху станули під стіну й були розстрілені своїми товаришами. Дені заключає, що таксамо, як ці розстріли не ослабили гітлерівського режіму, так і тепер большевицькі розстріли не ослабили режіму Сталіна, тільки його скріпили.

Хоч як кріваво обійшовся Гітлер три роки тому зо своїми товаришами, то проте його „чистку" тяжко порівнювати з „чисткою" большевицькою. Бо від червня 1934 р. не чути, щоб у Німеччині розстрілювали провідників. А в Советах діється це від довгого часу майже кожного дня.

Та всетаки це порівняння до певної міри є полекшею для тих, що справді вірять у демократію і прагнуть її. Ця полекша заключається в тому, що бодай урядиногди оборонці Советів і їх „демократії" признають, що Сталін щонайменше таксамо безоглядний, як і Гітлер. Бо досі ми все чули тільки завзяті напади на Гітлера, якого порівнювано до люципера, а червоного деспота Сталіна вибілювано, а навіть приписувано його режімові „демократичні тенденції", як це зробив недавно жидівський провідник Унтермайер. Та саме того роду заяви, як Унтермайера, шкодять правдивій демократії.

ЛИЦЕМІРИ З У. Щ. ВІСТЕЙ.

Московські аґенти з нюйорських УЩВістей у числі з 9 вересня цього року накидаються на „Свободу", що вона „не виступає проти капіталістично-фашистського нападу на Радянську Україну". Та не згадують ці лицеміри ні словечком, котру саме Радянську Україну боронити. Чи Радянську Україну Любченка, Скрипника, Хвильового і тисяч інших комуністів, що поповнили самогубство, чи „Радянську Україну" тих московських деспотів, що довели їх до самогубства.

Замісць того, щоб навести, кого і що обороняти в Советах, ці лицеміри вказують на те, як то в Польщі зле; начебто тим, що конають у большевицькій тюрмі, стане лекше від того, коли вони довідаються, що під Польщею таксамо погано.

Лицеміри з У. Щ. Вістей говорять: „Польська шляхетсько-фашистська влада нищить усе, що українське, а навіть намагається знищити усе українське населення. Українську землю віддається кольоністам, українські школи позамикано, українські установи переслідується і закривається, на українських селах найбільша смертність".

Хіба не гарно звучать ці слова? Хто подумав би: „Справді, большевики є великими оборонцями українства на західньо-українських землях".

Та як виглядає дійсність? Дійсність виглядає так, що большевики навипередки з польською поліцією розбивають і нищать ці українські школи й українські інституції.

„НЕВИДНА ЛЮДИНА" — ЦЕ ВЖЕ ДІЙСНІСТЬ.

— Невже здійснилася фантазія Велса про невидну людину?

Таке питання завдавали собі гості, що відвідували виставу гігієни у Відні. Бо тисячі видців бачили людей, яких тіла ставали щораз більше прозорі, аж вкінці зовсім зникали.

Здійснив фантазію Велса австрійський учений Арманд Пінтер, бувший старшина, який присвятився студіям фізики.

Як збудований апарат, завдяки якому людина може стати невидною, невідомо. Із зрозумілих причин Пінтер покищо не хоче виявити цієї тайни. Каже, що винахід його дуже простий. Можна його демонструвати у великім або малім льокалі. Недовірчиві можуть підійти до „невидної" людини та переконатися, що вона на тім самім місці, на якому станула, заки досвід почався.

Досвід можна перевести за 1/30 секунди або ступнево, при денному світлі або при штучному. Можна повторяти досвід, скільки завгодно.

Людина зникає ступнево так, що помало затираються риси її тіла, вкриваються мрякою, що гусне з кожною хвилиною. Рівночасно зариси предметів, що є за людиною, стають щораз виразніші. Вкінці людина зникає зовсім і навіть годі її зловити на найчуткішу фотоґрафічну фільму.

Пінтер працював над своїм винаходом шість літ. Ріжні держави зацікавилися винаходом.

Коли справді винахід покажеться правдивим, як тоді уявити собі ведення війни, коли дві ворожі армії стануть невидні? Винахід Пінтера може викликати переворот у людському житті.

ВЕЛИКИЙ КИТАЙСЬКИЙ МУР

Нанков, або „Південні ворота" це колись для оборони Пекінґа була важна стратеґічна точка. Просмик цей відіграв у житті Китаю важну історичну ворю. Має теж важне торговельне значіння. Тут передівсім відбувається гоголовний рух із Пекінґа до Монґолії та СССР, туди теж веде давній караванний шлях через Калґан до Кіяхти. І нині ще переходять верблюжі каравани через Паталін, хоч є залізниця з тунелем аж до Калґану й автомобільний шлях через Ґобі.

Китайський мур, знищений зубом часу та непристосований до новочасної воєнної техніки, не може вже нині виконувати тієї ролі, для якої побудували його. Ще на початку ІІІ. століття перед Хр., коли Китай мав февдальний устрій, васальні князі на північно-західнім пограниччі будували мури, щоби боронитися перед нападами кочових племен. В тій же цілі казав побудувати величезний мур основник династії Цін і творець зєдиненого китайського цісарства Ші Гуан (21—206 перед Хр.). До тієї будови вихіснував він існуючі вже мури, получивши їх разом в один великий. Цей мур відомий в історії під назвою Великого Китайського Муру, китайці звуть його Уанічанчень, себто „Муром довготи 10,000 лі" (приблизно 5,000 миль). Астрономи кажуть, що китайський мур це одинокий твір людської руки на землі, який моглиб оглядати мешканці Марса, колиб такі були та колиб мали наші телескопи. Наче велитенський вуж у камені веться довкола себе так часто, що здається на мапі далеко менший, ніж дійсно є. Можна собі його уявити як якусь передісторичну потвору, що вигинула з моря на сході та розпростерла своє велитенське тіло горами й долинами на півночі аж до західньої прикордонної смуги Китаю.

За династії Ган (206 перед Хр. — 220 після Хр.) мур іще продовжили в західньому напрямі. Це причинилося до поширення китайської потуги в глибину центральної Азії. Між іншим гунів, що безупинно нападали прикордонні полоси Китаю, виперто далеко поза мур.

За монгольської династії Юнан (1280—1367) мур у більшості знищився та наче призабули його, бо навіть славний мандрівник Марко Польо нічого про нього не згадує. Зрештою Китай був тоді частиною великої монгольської держави, яка не мала користи вдержувати оборонну границю, якою був мур, проти Монголії. Володарі китайської національної династії Мінь (1368—1644) не лише відбудували мур у давній його довжині, а ще продовжили його на схід і так забезпечили сильну оборону провінції Чі-лі. За останньої династії цісарського Китаю, манджурської династії Чінь (1644—1912), мур знову знищився, бо манджури, як і монголи походили з другого боку муру.

Нинішній китайський мур починається як могутня стіна з цегол над Жовтим морем біля Шанґгайкуану (що значить „Ворота гір і моря"). Відси веде залізниця з Мукдену до Тієнтсіну. Із Шанґгайкуану смілим кроком знімається великий мур на гори, обіймаючи плоским луком північ великої рівнини та північну частину гористої провінції Шансі. На північ від Пекінґа мур є подвійний; зверхній лук окружає Калґан, внутрішній (полудневий) — просмик Паталін (Нанков), потім лучаться ті мури недалеко Жовтої ріки, окруживши кітловину Тафун у північнім Шансі. Дійшовши на заході до Жовтої ріки, творить мур на захід від неї границю, що ділить степову країну монголів, Ордос, від хліборобської провінції Шансі.

В дальшій частині знову доходить мур до Жовтої ріки, ділиться тут на кілька відгалужень, із яких найдовше йде на захід, відділюючи смугу оаз від степів, а далі від пустині Ґобі. Дійшовши до міста Кіяікуан у Кансу, найдалі на захід положеній провінції Китаю, Великий Мур виходить іще луком, довгим яких 8 миль, на південь у гори і тут кінчиться.

Хто рано встає...

— Чи ви бачили нинішній чудовий схід сонця?

— Ні, я все перед сходом сонця ду спати.

—o—

Гість (до вейтера): — Що? Це має бути курятко? Таж це лише шкіра і кости!

Вейтер: Перепрошую, а пан хотіли, щоби було і піря?

КОНСТИТУЦІЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ПІДПИСАНО 150 РОКІВ ТОМУ

Святкування 150 річниці конституції Злучених Держав прибере кульмінаційну точку 17 вересня, коли будуть обходити річницю підписання конституції членами конституційної конвенції. Того дня президент Рузвелт візьме участь у святі та виголосить промову у столиці краю, Вашинґтоні.

Підписання конституції 17 вересня 1787 року було справді найважнішим моментом. Це був кінець поважних спорів між 55 учасниками конституційної конвенції, що заносилось на розбиття старань у творенні основних законів для ново народженої републики Злучених Держав. Тоді було тринацять таких републик, стейтів, а кожна завзято берегла своєї цілости. Тоді майже не існував центральний уряд, а конґрес був безсильний. Кожний стейт, стоячи на березі провалу економічного життя через революційні війни, випускав свої паперові гроші, котрі скоро показались майже без вартости. Кілька існуючих промислів були спаралізовані, а край не мав заграничного кредиту. Загроза розбиття Федеральної Юнії була велика, коли провідні борці за незалежність скликали конвенцію тринацятьох стейтів для затіснення єдности у народніх справах через народню владу.

Конституційну конвенцію зорґанізовано 25 травня 1787 року, котрої сесії продовжувалися чотири місяці. Ріжниці між делеґатами були такі великі, а дискусії були такі горячкові та бурхливі, що провідники вважали за відповідне вести наради за закритими дверми. Протоколи з перебігу нарад конституційної конвенції надруковано аж 1819 року.

Щоб зрозуміти ріжницю думок про форму правління, треба згадати, що Олександер Гамилтон, пізніший державний секретар скарбу, пропонував, щоби президента і сенаторів вибирати, а ґубернаторів назначувати на ціле життя з правом ухилу від підпису якихнебудь стейтових законів. За плянами Гамилтона, президент теж мав би право ухилятись від твердження якогонебудь закону, ухваленого конґресом. Фактично президент був би виборним королем. Гамилтон вірив, що републики були „місцем підкупств та підступів".

З іншого боку, ґрупа делеґатів, котра старалася „поширити здобутки революції", противилась тому, щоб центральний уряд давав розкази стейтам. Вони бажали продовження Артикулів Конфедерації лише з малими змінами, а стояли за те, що кожний стейт мусить сам дбати про свою долю. Багато делеґатів симпатизували з бунтами Шейса, зверненими проти великих землевласників, побоюючися, що створення федерального уряду може довести до витворення американської аристократії.

Менші стейти боролися проти пропорціонального представництва у конґресі й остаточно погодились на компроміс: рівне представництво у сенаті, а пропорціональне у соймі. Щодо невільництва, то полудневі делеґати жадали вільного привозу неґрів. „Кожного часу половина людства була невільниками", заявив делеґат зо Савт Каролайни, до чого інший делеґат додав: „Кожний пан невільників родився малим тираном".

Таким спорам не було кінця, а в один час положення було безвихідне. З кінцем травня предложено „плян Вірджінії", що його головно обробляв Медисон. Це була пропозиція, щоб створити три окремі відділи уряду: народне законодавство, екзекутиву і юстицію. Заґарантовано кожному стейтові републиканську форму правління, як теж дано їм автономію.

Це був плян, що його нарешті приняла конвенція з багатьома змінами. Конституція, котру в кінці передано стейтовим конвенціям до ратифікації, була вислідом компромісу між фракціями й округами краю. Було чимало критики. Консерватисти боялись поширення народоправства, а ліберали, серед котрих було чимало провідників революційної війни, особливо противились поминенню в конституції спису прав (Бил оф Райтс).

Джордж Вашинґтон, що проводив конституційною конвенцією у Філядельфії, без сумніву багато впливав на приняття і ратифікацію конституції, коли заявив: „Тому, що двері конституції відкриті на будучі зміни та поправки, думаю, що буде порадно, коли народ прийме предложення".

Конституцію ратифіковано у червні 1788 року двома третинами стейтів. У квітні 1789 року почав урядувати перший федеральний конституційний уряд з Джорджом Вашинґтоном, першим президентом на чолі. Зараз після того перший конґрес на своїй першій сесії передав стейтам десять додатків до конституції, що становило спис прав. Їх скоро ратифіковано і тим усунено головні закиди проти конституції, роблені лібералами. **ФЛІС.**

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(112)

Коли Юля Дейл упевнилася, що Дарно вийшов з шатра і пішов в глиб нетрів, вона скоро поспішила до сторожа Тоґуа, щоб розпитатись про подробиці. На її запит, куди пішов Дарно, Тоґуа вказав рукою напрям і сказав: „Туди. До якого місця він пішов, я не знаю". Алеж ця дорога веде до входу „затраченої столиці"! — закликала дівчина, бачучи, що її побоювання справджуються.

Хоч як їй стискалося серце з болю за Дарнотом, то рівночасно з тим її серце окутувала якась приємність, що Дарно всетаки рішився на цей учинок. Цеж було дуже гарно з його сторони не опускати свого товариша в небезпеці. Їй було лише надзвичайно прикро, що він не мав найменших виглядів проти тих потвор, бо він був крайньо перемучений.

Втім вона рішила переловити його і не пустити далі. Одначе сама вона боялася пускатися в нетри, бо знала свою неміч. Тому вона чимскорше побігла до шатра, в якім спочивав Джордж, і почала його будити. Джордж зпочатку не знав, що сталося і з переляку закаменів. Щойно по кількох хвилинах, пізнавши Юлю, він почав обертати язиком.

„Це ви? А я думав, що то маянські потвори!" — почав він лепетати. „Скоро вставай, Джордже, бо сталося щось таке, що потребує нашої помочі", говорила поспішно дівчина. „Поручник Дарно серед ночі пішов сам у напрямку „затраченої столиці". Ми мусимо за всяку ціну спинити його". „А що, коли він уже там? Чи ми мусимо йти за ним?" — запитався занепокоєний Джордж.